

aan De leden van de Vaste Kamercommissie VWS
van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Nederlands Jeugdinstituut

Bezoekadres:

Churchillaan 11
3527 GV Utrecht

T 030 230 63 44

E info@nji.nl

W www.nji.nl

datum 6 november 2024
kenmerk 24/U0052/RVB
e-mail a.vandemaat@nji.nl en r.hageraats@nji.nl
telefoon (030) 230 6647

Postadres:

Nederlands Jeugdinstituut
Postbus 19221
3501 DE Utrecht

onderwerp Wetgevingsoverleg begrotingsonderdeel Jeugd

Geachte woordvoerders Jeugd,

Met interesse hebben wij de gesprekken in de vaste Kamercommissie VWS gevolgd, in aanloop naar het Wetgevingsoverleg van 11 november 2024. Opvallend zijn de veelheid aan perspectieven en het onbesproken blijven van tegenstrijdigheden in het debat.

Fundamentele vragen zijn onbeantwoord

Het zal voor Kamerleden moeilijk zijn om politieke keuzes maken in een werkveld waarover zo verschillend gedacht wordt door de direct betrokkenen. Over de meest basale vraagstukken ontbreekt overeenstemming, zoals:

1. De vraag of er nu te veel of te weinig jeugdhulp wordt verleend in Nederland;
2. Of de overheid zich terughoudend of actief moet opstellen wanneer er opvoed- of opgroei problemen zijn;
3. Wat serieuze alternatieven zijn voor de inzet van professionele hulpverlening;
4. Welke problemen jeugdhulp eigenlijk kán oplossen – en welke niet.

Als onafhankelijk instituut valt ons bovendien op hoe groot de institutionele belangen zijn – bij uitvoeringsorganisaties, beroepsorganisaties, en bij overheden zelf.

Focus op uw politieke rol

In deze brief roepen wij u op tot het vinden van houvast in uw rol: de politieke rol. De jeugdzorg kent veel vraagstukken – maar ze zijn niet allemaal politiek van aard. Sommige vraagstukken zijn professioneel van aard en verdienen een antwoord in de sfeer van kwaliteitsverbetering.

In de vaste Kamercommissie van 4 november jl. werden veel mooie voorbeelden genoemd van werkzame initiatieven in het veld, die zichtbaar leiden tot verbetering van de zorg. Die verbetering van zorg ontslaat ons niet van de taak om als samenleving duidelijker te worden over de vraag wat jeugdhulp is, moet doen, en mág.

Het aanwijzen van de politiek relevante vragen is goed mogelijk als we een blik in de achteruitspiegel werpen. We zien dan dat veel van onze actuele worstelingen al decennia lang duren.

We richten ons hier op drie belangrijke constatering:

1. De groei van het jeugdzorggebruik is vóóral een maatschappelijke trend.

Die is al decennia duidelijk zichtbaar. De jeugdzorg staat bekend als ‘gulzige zorgverlener’¹. De oorzaak ligt in een combinatie van factoren, waaronder:

- De volwassen zoektocht naar zwaktes of risico’s in de kinderlijke ontwikkeling;
- het competitieve schoolsysteem;
- de verfijning van diagnostiek en professionele specialisering;
- de bureaucrativering/institutionalisering die daaromheen georganiseerd is.

2. Het doorbreken van deze dynamiek vraagt visie op het nut van jeugdzorg.

We zien een groot geloof in de kracht van hulpverlening om kinderen en ouders op een betekenisvolle manier te helpen, begeleiden of steunen. De onderzoeksresultaten over de effectiviteit van jeugdhulp rechtvaardigen dit optimisme niet.

Onderzoek bij cliënten laat over het algemeen zien dat ze tevreden zijn over de jeugdzorg, maar de effectiviteit van de hulp in de praktijk is goeddeels onbekend. Enkele studies die zijn gedaan, wijzen op een beperkt effect: grofweg betekent dit dat ongeveer een op de vijf kinderen en jongeren die jeugdzorg krijgen beter af is, de rest niet. Behandeling bij zeer ernstige problematiek laat vaak grotere effecten zien, maar vaak is de situatie nog niet normaal en is vervolghulp nodig. Ook ‘evidence-based’ interventies die in de databank Effectieve jeugdinterventies van het NJi staan, tonen in studies geregeld grote effecten, met soms wel meer dan de helft van de cliënten die beter af is. Er zijn aanwijzingen dat in de praktijk een dergelijke interventie vaak niet in zijn geheel wordt overgenomen, maar dat men

¹ [Bevrijdend kader voor de jeugdzorg | Advies | Raad voor Volksgezondheid en Samenleving](#)

elementen ervan probeert te combineren met bestaande werkwijzen. Onduidelijk blijft vaak wat dan de effectiviteitswinst is².

Dat rechtvaardigt een fundamentele gesprek over wat jeugdhulp moet zijn. Dat gesprek kan niet overgelaten worden aan de organisaties en professionals wiens werk en identiteit het is om hulp te verlenen. Ook het verwijzen naar een 'maatschappelijk gesprek' is geen vervanger voor expliciete politieke discussie door onze volksvertegenwoordigers – hoe broodnodig maatschappelijke participatie in dat debat ook is.

3. Maatschappelijke (onderlinge) hulp moet in overweging genomen worden als serieus alternatief voor institutioneel georganiseerde hulp

Het meest hoopgevende alternatief voor geïnstitutionaliseerde jeugdhulp is het (weer) vermaatschappelijken³ van hulp en steun⁴. Dat betekent: gezinnen en hun onderlinge verbanden als de belangrijkste 'hulpverlener'⁵ van onze samenleving⁶.

Het institutionaliseren van hulp (in organisaties en bureaucratie) vormt geen waarborg voor effectiviteit of kwaliteit. Soms vormt het wel een risico. Van dat laatste getuigen de vele signalen uit het werkveld⁷ en de ervaringen van ouders en kinderen⁸. Recent heeft Sharon Stellaard laten zien hoe dit systeem beleidsmatig in stand gehouden wordt.

Vermaatschappelijken van de hulp is dus *niet* aanbevelenswaardig omdat het een bezuinigingsmaatregel zou zijn. Het hoort de standaardoptie te zijn, enkel aangevuld door institutioneel georganiseerde hulp. De huidige stand van zaken is

² Van Yperen et al., [Het groeiend jeugdzorggebruik](#), p. 15.

³ Met 'vermaatschappelijken' bedoelen wij: het in de maatschappij laten plaatsvinden. Het meest voor de hand liggende voorbeeld is pleegzorg: burgers nemen de opvoeding ter hand van die kinderen die opvoeders of een veilig leefklimaat ontberen.

⁴ Waartoe ook al jaren wordt opgeroepen – meer recent in de vorm van pleidooien voor een 'sterke pedagogische basis' ([Opgroeien doe je samen](#)), maar langer

⁵ 'Hulpverlening' plaatsen we hier tussen haakjes, omdat het de betekenis van professioneel (geschoold, betaald, gespecialiseerd) en geïnstitutionaliseerd bij zich draagt. In maatschappelijke verschijningen gebruiken we die term niet (voor onderlinge steun).

⁶ Zoals ook in de jaren voorafgaand aan de decentralisatie veelvuldig is geadviseerd door verschillende kennisinstellingen en deskundigen, bijvoorbeeld de RMO en de RVS.

⁷ Waarvan ook in de gesprekken deze week in de vaste commissie duidelijk gesproken is.

⁸ Zie als actualiteit bijvoorbeeld de duiding van de Kinderombudsman van deze week: binnen de jeugdhulp is te weinig aandacht voor de invloed van kinderen en hun ouders op hun eigen jeugdhulptraject.

dat onderlinge sociale steun dikwijls in de schaduw gesteld wordt door het professionele alternatief⁹.

De politieke taak: een visie op het kind

De praktijk is dat jeugd- en opvoedhulp vandaag goed of kwaad doen. Competitie tussen professionele vakgebieden, bureaucratie, financiële prikkels en marktwerking: tezamen hebben zij geleid tot de grote belangen die de jeugdhulp kenmerken. Volgende week praat uw Kamer over de voortgang van de Hervormingsagenda en het Toekomstscenario. Wij roepen u op om u te focussen op uw politieke rol: werk te maken van een visie op opgroeien en opvoeden in onze samenleving. Kern van die visie moet zijn wat kinderen en jongeren nodig hebben om gezond, veilig en kansrijk op te groeien. En vandaaruit een fundamenteel gesprek te voeren over wat jeugdhulp is – en welke plek het (niet) verdient in het leven van onze jeugd.

Met vriendelijke groet,

Ans van de Maat en Rutger Hageraats
Bestuur van het Nederlands Jeugdinstituut

⁹ We weten bijvoorbeeld uit onderzoek dat ouders steeds vaker professionele hulp verkiezen boven informele hulp uit hun netwerk – zie [Sociale netwerken van ouders | Nieuwsbericht | Sociaal en Cultureel Planbureau](#).